Ens trobem davant d'un llibre atípic i difícil de classificar. El que ja de bon principi crida l'atenció, és veure com un autor etiquetat com "una de las máximas figuras europeas en el campo de la antropología" (contraportada), conegut pels seus treballs d'Antropologia Política, és publicat ara sota l'epígraf filosofia. Això ja ens hauria de fer sospitar: un etnògraf cansat que ha volgut "fer el salt"? Per altra banda, el subtítol del llibre: La Teoría del caos y las Ciencias Sociales, també ens deixa sorpresos. Hom tenia la impressió de què la Teoria del Caos era més aviat una qüestió de les Ciències Exactes i de físics teòrics i matemàtics, per la qual cosa aquest intent d'aplicació a les Ciències Socials, si més no, desperta la nostra curiositat. Així d'entrada, però, aquestes "sorpreses" inicials són un bon motiu per aventurar-se a comprar i llegir el llibre.

A *El Desorden*, Balandier ens explica -o, almenys, ho intenta- la progressiva presa de consciència per part de la nostra civilització de la pròpia entropia -o, en aquest cas, com diu Lévi-Strauss a *Tristes trópics*, millor "antropia"- per ella generada. En una primera part titulada *Orden y desorden*, l'autor ens mostra com, si bé "en el comienzo era el caos" (p. 19), les "societats de la tradició" se les van arreglar per què aquesta mateixa tradició, mitjançant els sistemes religiosos i els seus mites i rituals legitimadors, acabés sotmetent aquest caos a un ordre il·lusori, però útil. Posteriorment, quan "la ciencia pierde la armonía" (p. 40), la qual cosa passaria quan el sistema mecànic newtonià deixa pas als sistemes termodinàmics i a les copes de vidre trencades impossibles de recompondre de Stephen Hawking (Vegi's el seu best-seller *Història del temps*); amb aquest daltabaix, i donada la prèvia substitució, des de la "revolució" científica de fa cinc-cents anys, de la cosmologia d'ordre religiós per la cosmologia d'ordre científic com a sistema legitimador, resultarà, evidentment, que "la sociedad ya no es más lo que era" (p. 60).

Un cop establides aquestes bases, la resta del llibre és prou previsible. A la segona part: *El desorden en la tradición*, veiem com aquest, malgrat treballar ocult, "se traduce en orden" (p. 112), amb la qual cosa passa que el desordre funciona més aviat com una estratègia, canalitzat mitjançant el mite i el ritus per acabar donant peu a una societat "ordenada". En canvi, a la tercera part: *El desorden en la modernidad*, després d'un capítol força desencorajador en el que se'ns diu que ja no és possible saber, que ni tan sols podem tenir certeses pel que fa a la realitat i que -lògica conseqüència de l'anterior- ens hem convertit en uns irremissibles indecisos, Balandier acaba mostrant-nos com "el desorden no puede encerrarse" (p. 173). Aquest desordre triomfant esclata continuament al nostre voltant i apareixen els nous genets de l'apocalipsi, les que Balandier anomena "figuras del desorden": l'esdeveniment la malaltia (SIDA), la violència (terrorisme, vandalisme), etc. Per altra part, davant d'aquesta entropia que, paral·lela a l'entropia progressiva -la fletxa del temps- de l'univers, augmenta de forma imparable, apareixerien continuament respostes com l'ordre totalitari o la re-sacralització (retorn al mite que "proclama el orden primordial" (p. 17)).

Al meu entendre, el projecte de Balandier resulta clarament excessiu. Influint, tan de manera implícita com explícitament, per assagistes francesos al seu torn tan excessius com Jean Baudrillard o René Girard, el nostre autor ha fet un salt en el buit en el massa vegades críptic camp de l'assaig pretesament filosòfic, escrivint tot un llarg i en alguns punts desmanegat "vull i no puc". Llegint el seu llibre, hom veu de seguida que Balandier es

mou en el seu element quan parla de les societats de la tradició a la segona part, traslluint la seva formació i la seva obra en el camp de l'Antropologia Cultural, però es perd en inassolibles deserts de boira i cendres quan vol anar més enllà. El seu intent de traspassar els últims avenços de les ciències "dures" a les Ciències Socials no és que fracassi estrepitosament, sinó que més aviat resulta completament inexistent. Així doncs, el projecte de construir un nou model per l'anàlisi social es queda en això, en un propòsit, dispers en la seva pròpia magnitud i lamentablement desordenat.

Arxiu d'Etnografia de Catalunya, nº 7, 1989, 239-240

ISSN: 0212-0372. EISSN: 2014-3885

<http://antropologia.urv.cat/revistarxiu>

Joan Vendrell i Ferré

Centre d'Estudis i Formació de la Creu Roja, Tarragona.